

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова Вченої ради
факультету/інституту

«01» лютого 2016 р.

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО
ІСПИТУ**

**третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня доктор філософії**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 054 Соціологія

Ухвалено Вченою радою факультету/інституту
(протокол від «01» лютого 2016 р. № 6)

Київ
НТУУ «КПІ»
2016

РОЗРОБНИКИ:

Кутуєв Павло Володимирович, д. соц. н., проф.,завідувач кафедри соціології

Коломієць Тетяна Володимирівна, доц., к. філос.. н.. доцент кафедри соціології

Пиголенко Ігор Вікторович, доц., к. філос.. н.. доцент кафедри соціології

Якубін Олексій Леонідович, к. пол.. н., старший викладач кафедри соціології

Макаренко Дар’я Володимирівна, старший викладач кафедри соціології

ВСТУП

Програма додаткового вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 054 «Соціологія» складена у відповідності з навчальними планами підготовки 054-соціологія, що включає в себе проблемне поле фундаментальних дисциплін підготовки докторів філософії зі спеціальності Соціологія. Програма складена з урахуванням питань, які вивчаються в межах наступних дисциплін: «Соціологія», «Кількісні методи соціологічного дослідження», «Якісні методи соціологічного дослідження».

Мета: виявлення рівня сформованості фундаментальних та інструментальних компетентностей аспіранта. Мета досягається через формування у процесі навчання у аспіранта наступних знань та умінь.

Аспірант повинен:

- мати уявлення про об'єктивні тенденції суспільного розвитку;
- закономірності функціонування соціальних систем, взаємодію соціальних процесів та їх соціальний зміст;
- основні суспільні процеси на макро- і мікросоціальному рівні;
- взаємозв'язок соціальних процесів з економічними, політичними та культурними процесами;
- володіти знаннями з соціології, вміти аналізувати специфіку соціальних явищ та процесів на різних рівнях соціуму;
- знати соціологічні теорії особистості, механізми регуляції поведінки особи та вміти адаптуватись до соціальних умов, що постійно змінюються;
- вміти аналізувати проблеми організації та управління працею в сучасних умовах трансформації українського суспільства;
- вміти переводити одержувані знання в інноваційні технології, перетворюючи нові знання в конкретні пропозиції, демонструючи гнучкість у застосуванні соціологічних методів дослідження;
- забезпечувати доступ до глобальних джерел знань та володіти сучасними інформаційними технологіями;
- володіти методологічними знаннями, вміти аналізувати, оцінювати і порівнювати дані, отримані в результаті проведення соціологічного дослідження, вміти генерувати та оптимізувати нові рішення;
- володіти навичками проведення соціологічних досліджень на сучасному рівні, давати обґрунтовану інтерпретацію отриманим результатам та вміти використовувати їх на практиці;

- розуміти про вплив рішень, що приймаються, на навколишнє середовище і соціум, мати професійну й етичну відповідальність при виконанні поставлених перед ним завдань.

**Перелік запитань для складання додатково вступного іспиту до
аспірантури
за спеціальністю 054 Соціологія**

1. Основні підходи до визначення соціальної структури суспільства.
2. Об'єктивістський підхід до інтерпретації соціальної структури.
3. Конструктивістський підхід до інтерпретації структурних рис суспільства.
4. Концепція структурації суспільства Е.Гіденса.
5. Концепція соціальних структур та їх різновидів П.Штомпки.
6. Феноменологічна концепція структурування соціальних взаємодій.
7. Соціальний інститут: основні підходи до визначення. Функції соціальних інститутів. Класифікація соціальних інститутів.
8. Концептуальні засади вивчення соціальної мобільності.
9. Соціальна стратифікація: поняття та його співвідношення з поняттями соціальної диференціації, нерівності, мобільності.
10. Структурно-функціональний підхід до вивчення соціальної стратифікації.
11. Суб'єктивні підходи до визначення соціальних класів та статусів.
12. Багатомірні підходи до вивчення соціальної стратифікації.
13. Консервативні та радикальні концепції соціальної нерівності: соціальна нерівність, справедливість і свобода.
14. Поняття соціальної групи в соціології; номінальні та реальні групи.
15. Соціальні позиції, дистанції та способи їх соціологічного вимірювання.
16. Поняття правлячої еліти, механізми формування та відтворення правлячої еліти в сучасних суспільствах.

17. Демографічні групи: поняття, структурні та поведінкові характеристики, тенденції демографічної динаміки в сучасних суспільствах.
18. Національно-етнічна структура суспільства: поняття, характеристики в українському суспільстві, сучасні тенденції національно-етнічних процесів.
19. Релігійно-конфесійна структура суспільства: поняття, характеристики в українському суспільстві, сучасні тенденції релігійно-конфесійних процесів.
20. Структури громадянського суспільства, механізми їх функціонування та роль в сучасних суспільствах.
21. Динаміка соціальних нерівностей в сучасному українському суспільстві. Процеси поглиблення соціальних нерівностей.
22. Особливості класової теорії К.Маркса у поясненні генезису соціально-економічних нерівностей.
23. Власність як фактор соціальної стратифікації: форми і чинники власності, проблема соціологічного виміру.
24. Концепція статусних груп і класів М.Вебера: методологічний підхід, концептуальні поняття і чинники соціального класу.
25. Теорія бюрократії М.Вебера.
26. Концепція П.Сорокіна соціальної мобільності та її розвиток в сучасній соціології.
27. Класифікація стратифікаційних моделей П.Сорокіна.
28. Залізний закон олігархії (за Р.Міхельсом) та дія закону в сучасних суспільствах.
29. Концепція П.Бурдьо соціального простору та класів.
30. Концепції мережевих структур (М.Кастельс); особливості функціонування соціальних мереж.
31. Концепція класового аналізу Дж.Голдторпа: методологічний підхід, концептуальні поняття і чинники соціального класу
32. Концепція класового аналізу Е.О.Райта: методологічний підхід, концептуальні поняття і чинники соціального класу.
33. Організація як складова соціальної структури суспільства.
34. Теоретико-методологічні засади неінституціонального аналізу в соціології.

35. Концепт соціального класу та його пізнавальні можливості.
36. Концепт соціального статусу та його пізнавальні можливості.
37. Сутність і фактори статусної неконсистентності (концепція Г. Ленскі).
38. Стиль життя як фактор структурування соціальних нерівностей і класів: підходи до визначення і вивчення.
39. Соціальні класи і статуси за професією, "професійні шкали" вимірювання соціальної стратифікації.
40. Основні методи дослідження соціальної структури суспільства.
41. Концепт середнього класу в соціології та його пізнавальні можливості.
42. Концепт робітничого класу в соціології та його пізнавальні можливості.
43. Концепт соціального капіталу та його пізнавальні можливості.
44. Особливості класового структурування сучасних суспільств.
45. Особливості класового структурування сучасного українського суспільства.
46. Гендерні аспекти стратифікації: тенденції в сучасних суспільствах, методи дослідження
47. Культурні нерівності: поняття, основні структурні компоненти явища.
48. Теоретико-методологічні підходи до вивчення просторових нерівностей
49. Теоретико-методологічні підходи до вивчення інформаційних нерівностей
50. Соціальна політика в регулюванні соціально-стратифікаційних процесів: типи та напрямки в сучасних суспільствах.
51. Провідні тенденції соціальної мобільності в сучасних суспільствах.
52. Провідні тенденції соціальної мобільності в сучасному українському суспільстві.
53. Концепт прекаріату в сучасній соціології (Гай Стендінг)
54. Культурна трансформація пострадянського суспільства.
55. Сучасні міграційні процеси. Типи міграції.
56. Вікові когорти в системі соціально-культурних відносин.
57. Освіта як фактор соціальних нерівностей: тенденції в сучасному світі, способи вивчення.
58. Дослідження проблеми бідності в сучасній соціології.
59. Публічна соціологія та її вплив на соціологічний дискурс.

60. Розкрийте суть проблематики модерну в сучасній соціологічній теорії.
61. Проаналізуйте суть ленінських режимів за Кеном Джавітом.
62. Розкрийте етапи еволюції ленінських режимів за Кеном Джавітом.
63. Проаналізуйте засади світ-системного аналізу як соціологічної дослідницької програми.
64. Розкрийте положення соціологічного теоретизування про модернізацію.
65. Проаналізуйте засади соціологічного теоретизування про залежність та недорозвиток.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання відповіді аспіранта враховують повноту та правильність відповіді, а також здатність аспіранта узагальнювати отримані знання; застосовувати загальні та специфічні наукові методи, принципи та закони на конкретних прикладах; аналізувати, інтерпретувати та оцінювати факти, події, процеси суспільного життя; чітко, послідовно та обґрунтовано аргументувати власну відповідь.

Підсумкова оцінка визначається за результатами комплексної перевірки знань аспіранта. (табл.1.).

Таблиця 1. **Рейтинг балів за виконання кожного виду завдання**

Вид завдання	Кількість балів, які може отримати аспірант
завдання I.	50 балів
завдання II.	50 балів
Всього	100

Рейтинг балів, отриманих за завдання I та II наведено в табл.2.

Таблиця 2. **Рейтинг балів, отриманих за виконання завдання I**

Кількість балів за завдання	Обґрунтування
50	Аспірант виявив всебічні та глибокі знання навчального матеріалу з дисципліни; проявив творчі здібності в розумінні, в логічному, чіткому, стислому та ясному трактуванні матеріалу.
40	Аспірант надає вичерпну відповідь, але під час застосування знань і вмінь при вирішенні завдання робить незначні помилки, що показують недостатньо глибоке знання.

30	Аспірант виявив загалом добрі знання навчального матеріалу при виконанні завдання, але припустив ряд помітних помилок.
20	Аспірант демонструє знання переважно репродуктивного характеру, відповідь не містить глибокого розуміння матеріалу; допускаються помилки у викладі основних ідей, понять тощо. Запитання розкрито на 40-50%.
10	Аспірант не впорався з виконанням завдань, припустив значну кількість помилок при виконанні завдань, виконав завдання I на 20-30%, розкрив лише основні аспекти проблеми
0	Немає відповіді, або відповідь не вірна

Таблиця 3. Рейтингова оцінка за шкалою ECTS

Значення <i>Q</i>	Рівень засвоєння навчального матеріалу
100...95	A «відмінно»
94...85	B «добре»
84...75	C «добре»
74...65	D «задовільно»
64...60	E «незадовільно»

Приклад типового завдання додатково вступного іспиту до аспірантури

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут”

Спеціальність: «Соціологія»

Навчальні дисципліни: «Соціологія», «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень»

Екзаменаційний білет 1

1. Охарактеризуйте соціологічне знання і його специфіка: єдність історичного досвіду і сучасність.

2. Проаналізувати підготовку до проведення соціологічного дослідження. Визначити етапи проведення соціологічного дослідження.

Затверджено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 6 від 27.01. 2016 року

Зав. кафедрою _____ П.В. Кутуєв

Рекомендована література:

1. Бабенко С.С. Соціокультурний механізм динаміки соціальних нерівностей: обґрунтування концепції // Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць. Харків: Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, 2008. - С.46-50.

2. Бевзенко Л.Д. Стили жизни переходного общества. - К.: ИС НАНУ, 2008. - 144 с.

3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М.: Московский философский фонд, «Медиум», 1995.

4. Бурдьє П. Различение: социальная критика суждения (фрагменты) // западная экономическая социология: Хрестоматия современной классики / Сост. и н.ред.В.В.Радаев. – М.: РОССПЭН, 2004. С.537-565.

5. Бурдьє П. Социальное пространство и генезис классов // Бурдьє П. Социология социального пространства / Пер. с фр. Москва-СПб, «Алтейя», 2005. С.14-48.

6. Вебер М. Основные понятия стратификации // Человек и общество. Хрестоматия / Под ред. С.А. Макеева. – К.: Ин-т социологии НАН Украины, 1999, с.85 – 106.

7. Гидденс Э. Устройство общества. М., 2003. – Сс. 43 – 55, 384 – 398.

8. Дарендорф Р. О происхождении неравенства между людьми // Дарендорф Р. Тропы из утопии. Москва, 2002. С. 510-514.

9. Дэвис К. Функционалистское обоснование стратификации // Человек и общество. Хрестоматия. - К.: Ин-т социологии НАН Украины, 1999. – С. 107-117.

10. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда: Пер с фр. - М.: Канон, 1996. - 432 с.

11. Классовое общество: теория и эмпирические реалии / Макеев С., Куценко О., Оксамитная С., Костенко Н., др. - Киев: ИС НАНУ, 2003.

12. Коваліско Н. В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення / Н. В. Коваліско.– К.: Інститут соціології НАН України, 2008.– 240 с.

13. Коваліско Н., Савчинський Р. Багатовимірний аналіз соціальної стратифікації сучасного українського суспільства (регіональний аспект) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. №3, 2007. С.5-37.

14. Кон М., Хмелько М., Паниотто В., Хунг Х.Ф. Социальная структура и личность в период радикальных социальных изменений: анализ Украины в период трансформаций // Социология: теория, методы, маркетинг. 2005, № 3.

15. Кон Мелвін Л. Професійна структура і відчуження // Соціальні структури і особистість: Дослідження Мелвіна Л.Кона і його співпрацівників / Пер.з англ.. Київ: Києво-Могилянська Академія, 2007. С.94-108.

16. Кутуєв П.В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. К.: Сталь, 2005. – 500 с.
https://drive.google.com/file/d/0B_AwM9IOLK_yV0JtYWdoMlo4aTc4NIZjZGtYaTl3WXVVT0gw/edit

17. Куценко О.Д. Общество неравных. Классовый анализ неравенств в современном обществе: опыты западной социологии. - Харьков: Изд.центр Харьковского национального университета, 2000.

18. Куценко О.Д. Статус культурных неравенств в социологии // Новые социальные неравенства / Под ред.С.А.Макеева. Киев: Институт социологии НАНУ, 2006. Главы 2, 3

19. Ленски Г. Статусная кристаллизация: невертикальное измерение социального статуса / Социологический журнал. - №4. - 2003

20. Линтон Р. Статус и роль // Человек и общество. Хрестоматия / Под ред. С.А.Макеева. – К.: Ин-т социологии НАНУ, 1999.
21. Маркс К. Социология: Сб.: Пер.с нем. — М. : КАНОН-Пресс-Ц, 2000. — 432с.
22. Матусевич В.А. Динаміка соціально-демографічної структури статусних груп та її наслідки // Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг. - К.:ІС НАНУ, 2008. - С.18-25.
23. Неравенства в социологической перспективе // Новые социальные неравенства / Под ред С.А.Макеева. - Киев: ИС НАНУ, 2006. Гл.1. С. 14-42.
24. Новые социальные неравенства / Под ред. С. Макеева.– К.: Институт социологии НАН Украины, 2006.– 355 с.
25. Оксамитна С.М. Гендерні відносини // Соціологія. Навч. посібник за ред. д.с.н. Макеєва С.О. - К.: Знання, 2008. - С.297-331.
26. Подвижность структуры. Современные процессы социальной мобильности / Макеев С.А., Прибыткова И.М., Оксамитная С.Н. и др. – К.: Ин-т социологии НАНУ, 1999.
27. Радклифф-Браун А.Р. Структура и функция в примитивном обществе // Религия и общество. Хрестоматия по социологии религии. – М.: Аспект Прес, 1996. (421-438).
28. Симончук Е. Классовое действие: тенденции формирования социальных классов в Украине / Е. Симончук // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2011. — № 4. — С. 50–96.
29. Симончук Е. Классовое сознание: опыт сравнительного эмпирического изучения // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2010. — № 4. — С. 56-84.
30. Симончук Е.В. Классовые структуры в сравнительной перспективе // Украинское общество в европейской перспективе / Под ред.. Е.И.Головахи, С.А.Макеева. Киев: ИС НАНУ, 2007. С.33-104.
31. Симончук О. Динаміка соціально-класової структури у пострадянській Україні / О. Симончук // Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг. — Т. 1. Аналітичні матеріали / За ред. В. Ворони, М. Шульги. — К. : Інститут соціології НАН України, 2011. — С. 68–83.

32. Симончук О.В. Середній клас у соціальній структурі українського суспільства // Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. — К.: Інститут соціології НАН України, 2006. — С. 209–243.
33. Сохань Л. Стиль жизни // Социология молодежи. Энциклопедический словарь. - М., 2008.. - С. 484-486.
34. Соціокультурні ідентичності та практики / Під ред. А. Ручки. – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. –315 с.
35. Соціологія. Навчальний посібник / Під ред.С.О.Макеєва. – Київ: Інститут соціології НАН України, 1998.
36. Соціологія: Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; За ред. Н. П. Осипової. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.
37. Шкаратан О.И., Сергеев Н.В. Реальные группы: концептуализация и эмпирический расчет // Общественные науки и современность. – 2000.- № 5. С.33-45.
38. Штомпка П. Понятие социальной структуры: попытка обобщения // Социологические исследования. – 2001. - № 9. - С. 3-13.
39. Шютц А. Смысловая структура повседневного мира. М., 2003.